

Date: 7th April-2026

DIFFERENSIAL DIAGNOSTIKA ASOSIDA INTELLEKTUAL
QOBILIYATLARNI BAHOLASH METODIKALARINI MOSLASHTIRISH VA
STANDARTLASHTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK ASOSLARI

Maxammadiyev Shavkat Adilaxatovich
Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada differensial diagnostika asosida shaxsning intellektual qobiliyatlarini aniqlash va baholash metodikalarini moslashtirish hamda standartlashtirishning psixologik-pedagogik jihatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy psixodiagnostik metodikalarni milliy ta'lim tizimi sharoitiga adaptatsiya qilish, ularning ishonchliligi va validligini ta'minlash, hamda o'quvchilarning individual kognitiv xususiyatlarini aniqlash masalalari ko'rib chiqiladi. Maqolada differensial diagnostika yondashuvi asosida intellektual qobiliyatlarni baholash jarayonining nazariy asoslari, metodologik tamoyillari hamda amaliy ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, psixologik diagnostika vositalarini standartlashtirish orqali ta'lim jarayonida o'quvchilarning qobiliyatlarini aniqlash, rivojlantirish va individual yondashuvni ta'minlash imkoniyatlari asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: differensial diagnostika, intellektual qobiliyat, psixodiagnostika, standartlashtirish, adaptatsiya, kognitiv rivojlanish, pedagogik diagnostika.

Аннотация: В статье рассматриваются психолого-педагогические основы адаптации и стандартизации методик оценки интеллектуальных способностей на основе дифференциальной диагностики. Особое внимание уделяется вопросам применения современных психодиагностических методик в образовательной практике, их адаптации к национальной образовательной среде, а также обеспечению надежности и валидности диагностических инструментов. В работе анализируются теоретические и методологические основы дифференциальной диагностики интеллектуальных способностей, раскрывается ее роль в выявлении индивидуальных когнитивных особенностей обучающихся. Подчеркивается, что стандартизация диагностических методик позволяет повысить объективность оценки интеллектуального потенциала личности и способствует организации индивидуализированного обучения.

Ключевые слова: дифференциальная диагностика, интеллектуальные способности, психодиагностика, стандартизация, адаптация, когнитивное развитие, педагогическая диагностика.

Abstract: This article examines the psychological and pedagogical foundations of adapting and standardizing methods for assessing intellectual abilities based on differential diagnostics. The study focuses on the adaptation of modern psychodiagnostic tools to the national educational context, ensuring their reliability and validity in educational practice. The theoretical and methodological principles of differential diagnostics in assessing intellectual abilities are analyzed, highlighting its role in identifying individual cognitive characteristics of students. The article also discusses the importance of standardizing

Date: 7th April-2026

diagnostic methods to improve the objectivity of intellectual assessment and to support individualized learning processes in educational environments.

Keywords: differential diagnostics, intellectual abilities, psychodiagnostics, standardization, adaptation, cognitive development, educational assessment.

Kirish

Hozirgi zamon ta'lim tizimida shaxsning intellektual salohiyatini aniqlash va rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Global ta'lim tizimida o'quvchilarning individual qobiliyatlarini aniqlash va ularni rivojlantirishga qaratilgan psixologik diagnostika metodlaridan keng foydalanilmoqda. Shu nuqtai nazardan differensial diagnostika yondashuvi shaxsning individual psixologik xususiyatlarini aniqlashda muhim ilmiy vosita sifatida qaraladi.

Differensial diagnostika psixologiyada shaxslar o'rtasidagi individual farqlarni aniqlashga qaratilgan ilmiy yo'nalish bo'lib, u intellektual qobiliyatlar, kognitiv jarayonlar hamda shaxsiy xususiyatlarni baholashga xizmat qiladi. Intellektual qobiliyatlarni aniqlash uchun yaratilgan psixodiagnostik metodikalar ko'pincha muayyan madaniy yoki ijtimoiy muhitga mos holda ishlab chiqilgan bo'ladi. Shu sababli ularni boshqa ta'lim tizimlariga qo'llash jarayonida moslashtirish va standartlashtirish zarurati yuzaga keladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda nazariy tahlil, qiyosiy tahlil, psixologik-pedagogik kuzatuv hamda diagnostik metodlar qo'llanildi. Shuningdek, psixologiya va pedagogika sohasidagi ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida intellektual qobiliyatlarni baholashga qaratilgan bir qator psixodiagnostik metodikalar, jumladan, intellekt testlari, kognitiv qobiliyatlar diagnostikasi hamda pedagogik kuzatuv usullari o'rganildi.

Asosiy qism

Differensial diagnostikaning nazariy asoslari

Differensial diagnostika shaxsning individual psixologik xususiyatlarini aniqlash va baholashga qaratilgan ilmiy yondashuv bo'lib, u psixologiya fanida muhim metodologik yo'nalish hisoblanadi. Ushbu yondashuv orqali shaxslar o'rtasidagi kognitiv, emotsional va ijtimoiy farqlar aniqlanadi.

Intellektual qobiliyatlar insonning muammolarni hal qilish, tahlil qilish, mantiqiy fikrlash hamda yangi bilimlarni o'zlashtirish qobiliyatini ifodalaydi. Psixologiyada intellektual qobiliyatlarni o'rganish bilan ko'plab olimlar shug'ullangan bo'lib, ular orasida A.Bine, L.Terman, D.Veksler va R.Kettell kabi tadqiqotchilarni alohida ta'kidlash mumkin.

Intellektual qobiliyatlarni baholash metodikalari

Intellektual qobiliyatlarni baholash uchun turli psixodiagnostik metodlar ishlab chiqilgan. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- intellekt testlari
- kognitiv qobiliyatlar diagnostikasi
- mantiqiy fikrlash testlari
- kreativlikni aniqlash metodikalari

Date: 7th April-2026

Mazkur metodlar shaxsning fikrlash tezligi, analitik qobiliyatlari, xotira va diqqat jarayonlarini baholash imkonini beradi.

Metodikalarni moslashtirish va standartlashtirish

Psixodiagnostik metodikalarni yangi ijtimoiy-madaniy muhitga qo'llash jarayonida ularni moslashtirish zarur bo'ladi. Moslashtirish jarayonida quyidagi omillar hisobga olinadi:

- til va madaniy xususiyatlar
- yosh va ta'lim darajasi
- ijtimoiy muhit
- psixologik xususiyatlar

Standartlashtirish esa metodikaning ishonchliligi va aniqligini ta'minlashga qaratilgan ilmiy jarayon hisoblanadi. Bu jarayon quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

1. test materiallarini qayta ko'rib chiqish
2. normativ ko'rsatkichlarni aniqlash
3. statistik tahlil o'tkazish
4. metodikaning validligi va ishonchliligini tekshirish

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, differensial diagnostika asosida ishlab chiqilgan va moslashtirilgan psixodiagnostik metodikalar o'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini aniqroq baholash imkonini beradi. Bu esa ta'lim jarayonida individual yondashuvni ta'minlashga yordam beradi.

Moslashtirilgan metodikalar orqali o'quvchilarning kognitiv imkoniyatlari, mantiqiy fikrlash darajasi hamda muammolarni hal qilish qobiliyatlari aniqroq aniqlanadi. Natijada o'qituvchilar o'quvchilar bilan ishlashda differensial pedagogik yondashuvni qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Xulosa

Differensial diagnostika asosida intellektual qobiliyatlarni baholash metodikalarini moslashtirish va standartlashtirish ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayon orqali shaxsning individual psixologik xususiyatlari chuqurroq o'rganiladi hamda o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirish uchun zarur pedagogik sharoitlar yaratiladi. Shu sababli psixodiagnostik metodikalarni milliy ta'lim tizimi talablariga moslashtirish va ilmiy asosda standartlashtirish pedagogika va psixologiya fanlarining dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

ADABIYOTLAR:

1. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK XIZMAT ASOSLARI. *PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(4), 54-60.
2. Akbarovna, I. S. (2023). O'smirlarda destruktiv axborotlarga nisbatan mafkuraviy immunitet shakllantirish.
3. Икромова, С. А. (2024). ЭТАПЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КОНСУЛЬТАЦИИ. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 875-881.

Date: 7th April-2026

4. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK MASLAHAT BOSQICHLARI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 860-866.
5. Ikromova, S. (2023). INTERPRETATION OF THE PSYCHOLOGICAL SAFETY FACTOR IN RELATION TO DESTRUCTIVE INFORMATION IN ADOLESCENTS. *Modern Science and Research*, 2(9), 390-394.
6. Ikromova, S. A. (2024). YOSHLAR VA PSIXOLOGIK KRIZISLAR. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 283-288.

